

Шифр: «Інвестиційний потенціал»

«Використання внутрішнього інвестиційного потенціалу в Україні»

Анотація

наукової роботи під шифром «Інвестиційний потенціал»

Актуальність теми. В умовах довгострокової внутрішньої кризи в Україні, залучення фінансових ресурсів із зовнішніх джерел призводить ще до більшого поглиблення кризи та створення фінансової залежності економіки від інвесторів. Тому створення дійового механізму залучення власних фінансових ресурсів є досить актуальною проблемою, успішна реалізація якої дозволить подолати негативні тенденції і забезпечити ефективний розвиток основних напрямів, що можуть бути визначені як пріоритетні.

Мета наукової роботи полягає у визначенні змісту інвестиційного потенціалу страхових компаній та Ощадбанку, їх роль в формуванні інвестиційного ресурсу в економіку, а також у визначенні напрямків удосконалення державного регулювання інвестиційної діяльності з метою забезпечення фінансової стійкості країни.

Для досягнення поставленої мети було вирішено такі **завдання**: надана характеристика суті інвестицій, їх ролі, видам та джерелам; визначення інвестиційного потенціалу страхових компаній та Ощадбанку в економіку країни; встановлення шляхів удосконалення інвестиційної політики України; визначення напрямків покращення державного регулювання інвестиційної діяльності в Україні.

У процесі дослідження використано такі **методи наукового пізнання**: метод систематизації та узагальнення, аналізу.

Наукова робота складається зі вступу, основної частини, висновків, списку використаних джерел. Обсяг роботи складає 30 сторінок, містить 2 рисунки, 3 таблиці. Список використаних джерел налічує 26 найменувань.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційний потенціал, потенційна інвестиційна активність, страхові компанії, банки, система показників.

ЗМІСТ	Стор.
ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СУТНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙ ТА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ.....	5
1.1 Інвестиції: суть, роль, види та джерела.....	5
1.2 Інвестиції в основний капітал як основа економічного зростання в Україні.....	12
РОЗДІЛ 2 ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ, СПИРАЮЧИСЬ НА ПОТЕНЦІАЛ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ ТА ОЩАДБАКУ.....	16
2.1. Визначення потреби в інвестиціях за різними видами діяльності.....	16
2.2. Формування інвестиційної політики Ощадбанку України.....	23
ВИСНОВКИ.....	25
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	26

Подолання інвестиційної кризи є найважливішою умовою забезпечення сталого економічного зростання, що слід назвати головним завданням України на найближчі роки.

У зв'язку з цим основними завданнями державного управління є поліпшення інвестиційного клімату, активізація інвестиційної активності вітчизняних банків, накопичення інвестиційних ресурсів та їх концентрація на пріоритетних напрямках розвитку економіки. Банківські установи повинні стати головними учасниками інвестиційного процесу, розпорядниками інвестиційних ресурсів, інститутами підвищення інвестиційної привабливості країни, регіонів та окремих галузей економіки.

Страхові компанії ЄС, Японії і США володіють значним інвестиційним капіталом, який виконує роль світової подушки фінансової стабільності та безпеки економіки розвинених країн.

Дослідження інвестиційного потенціалу страхових компаній дуже важливо не тільки для страхових організацій, але і для структур, в які вони вкладають кошти. Під інвестиційним потенціалом страхових компаній розуміється сукупність тимчасово вільних грошових ресурсів страхової компанії, незалежно від джерел їх утворення, потенційно придатних для здійснення інвестиційних вкладень з метою ефективного використання фінансових ресурсів і забезпечення загальної фінансової стійкості страхової компанії.

За таких умов особливої актуальності набуває проблема удосконалення державного регулювання інвестиційної діяльності страхових компаній та Ощадбанку України, оскільки неефективна інвестиційна діяльність може спровокувати погіршення в економічному та соціальному середовищі країни.

Зазначена актуальність обумовила мету роботи, яка полягає у визначенні змісту інвестиційного потенціалу страхових компаній та Ощадбанку, їх роль в формуванні інвестиційного ресурсу в економіку, а також у визначенні напрямків удосконалення державного регулювання інвестиційної діяльності з

метою забезпечення фінансової стійкості країни.

Для досягнення поставленої мети в роботі вирішуються наступні завдання:

- визначення суті інвестицій їх роль, види та джерела;
- визначення інвестиційного потенціалу страхових компаній та Ощадбанку в економіку країни;
- встановлення шляхів удосконалення інвестиційної політики України, спираючись на інвестиційний потенціал страхових компаній та Ощадбанку;
- визначення напрямків покращення державного регулювання інвестиційної діяльності в Україні.

Об'єктом дослідження є інвестиційна діяльність страхових компаній та Ощадбанку України, їх правове регулювання.

Предметом дослідження є інвестиційна діяльність страхових компаній та Ощадбанк, заходи удосконалення державного регулювання інвестиційної діяльності, що забезпечують фінансову стійкість країни.

Проблема інвестиційної діяльності страхових компаній та банків їх державне регулювання досліджується багатьма вітчизняними та зарубіжними вченими та практиками, серед яких М.М. Александрова, В.Д. Базилевич, В.Д. Бігдаш, Е. Н. Бочкарьова, Н. М. Внукова, О. О. Гаманкова, Н. Б. Грищенко, А. А. Кудрявцева, С. В. Луконіна, В. В. Масленіков, О. П. Овсак, С. С. Осадець, А. В. Палкіна, Р. В. Пікус, В. А. Сухова, Ю. Н. Троніна, О. Ф. Фурман та інші.

Разом з тим в опублікованих джерелах не прослідковується єдина точка зору у визначенні економічної сутності понять «інвестиційний потенціал» та «інвестиційна діяльність», а також не досліджено вплив факторів, які сформовані сучасними викликами в економіці Україні та мають особливу значення при визначенні заходів удосконалення державного регулювання інвестиційної діяльності страхових компаній в Україні.

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СУТНОСТІ ІНВЕСТИЦІЙ ТА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

1.1 Інвестиції: суть, роль, види та джерела.

Під поняттям «інвестування» П. Массі[1, с.204] розумів «акт обміну сьогоdnішнього задоволення визначеної потреби на очікування задовольнити її в майбутньому за допомогою інвестованих благ». Таким чином, «інвестиції» в звичайному вживанні означають одночасно і дію, і результат цієї дії.

Сам же термін «інвестиції» має латинське походження - investire (облачати), в економічну теорію і практику зазначене поняття прийшло з англійської мови - to invest (вкладати). У сучасній літературі визначення інвестицій неоднозначно, ось деякі з них:

- довгострокове вкладення капіталів в промислові, транспортні та інші підприємства з метою отримання прибутку. Інвестиції виробляються в капіталістичній економіці головним чином у формі покупки акцій і облігацій акціонерних компаній, а також облігацій державних позик [10, С.25];

- всі види активів (коштів), що вкладаються в господарську діяльність з метою отримання доходу, в тому числі витрати на створення, розширення, реконструкцію і технічне переозброєння основного капіталу, а також пов'язані з цим зміни оборотного капіталу [13, С.25];

- витрати грошей або еквівалента з метою отримання в майбутньому суми, що перевищує витрачену;

- процес вкладення коштів в будь-якій формі для отримання доходу або будь-якого ефекту;

- сукупність витрат, що реалізуються у формі довгострокових вкладень капіталу в промисловість, сільське господарство, транспорт і інші галузі господарства;

- соціально-економічний процес вкладень капіталу в різних його формах і видах, а також буття інвестицій у вигляді накопичень для визначення частини

доходу за певний період господарської діяльності, який знову вкладається в суспільне виробництво;

- фінансові, матеріальні кошти і інтелектуальні цінності, що використовуються господарським суб'єктом для його розвитку і отримання прибутку протягом тривалого часу.

- накопичення основного і оборотного капіталу, заморожування ресурсів з метою отримання доходів у майбутньому періоді, об'єднання виробничих матеріальних витрат в одну або кілька статей активів або пасивів балансу;

- довгострокові вкладення капіталу у власній країні і за кордоном в підприємства різних галузей, в підприємницькі та інноваційні проекти, соціально-економічні програми;

- всі види майнових інтелектуальних цінностей, що вкладаються в об'єкти різних галузей економіки з метою отримання в подальшому прибутку (доходу) або досягнення спеціального ефекту;

- фізичний і грошовий капітал, а також інтелектуальні цінності, що вкладаються в об'єкти підприємницької діяльності з метою отримання прибутку (доходу) або досягнення іншого позитивного результату. [6, с.25]

В цілому інвестиції визначаються як процес, в ході якого здійснюється перетворення ресурсів у витрати з урахуванням цільових установок інвесторів - отримання доходу (ефекту).

Роль інвестицій на макроекономічному та мікроекономічному рівнях дещо відрізняється. На макроекономічному рівні значення інвестицій проявляється в наступних напрямках[3, с.46]:

- здійснення розширеного відтворення;
- прискорення науково-технічного прогресу;
- підвищення якості продукції;
- забезпечення галузевої збалансованості суспільного виробництва;
- здійснення вирішення соціальних проблем;
- забезпечення охорони природного середовища;
- забезпечення національної безпеки держави.

На мікроекономічному рівні значення інвестицій полягає в забезпеченні вирішення таких завдань[3, с.46]:

- здійснення розширеного відтворення;
- підвищення технічного рівня виробництва;
- підвищення якості продукції;
- забезпечення конкурентоспроможності підприємства;
- отримання додаткового прибутку шляхом здійснення фінансових інвестицій;
- проведення природоохоронних заходів.

При цьому кожен із перелічених напрямів можна деталізувати. Так, здійснення розширеного відтворення можливо за рахунок впровадження нової технології, розширення сфери діяльності, підвищення ефективності використання ресурсів підприємства та ін.

З метою аналізу інвестиційної діяльності на макроекономічному та мікроекономічному рівнях необхідно класифікувати інвестиції за рядом ознак. У спеціальній літературі можна зустріти кілька класифікацій, які розрізняються за ознаками, елементам класифікації.

Основні класифікаційні ознаки, що застосовуються на практиці, виділяються [2. с.25]:

- по об'єктах вкладень;
- по періоду інвестування;
- за характером участі в інвестиціях;
- за формами власності інвестованого капіталу;
- за рівнем прибутковості;
- за рівнем інвестиційного ризику;
- по відтворювальній спрямованості;
- по регіональним джерел залучення капіталу.

По об'єктах вкладення розрізняють реальні, фінансові та інтелектуальні інвестиції (рис.1).

Рис. 1.1. Основні види інвестицій [5, ст.10, 8, ст.58, 1, с.25]

У багатьох літературних джерелах виділяють тільки реальні і фінансові інвестиції. Фінансові інвестиції або мають спекулятивний характер, або орієнтовані на довгострокові вкладення. Формами фінансових інвестицій є вкладення в пайові і в пайові цінні папери, а також депозитні банківські вклади.

Спекулятивні фінансові інвестиції орієнтовані на отримання інвестором бажаного інвестиційного доходу в конкретному періоді часу. Фінансові інвестиції, орієнтовані на довгострокові вкладення, як правило, переслідують стратегічні цілі інвестора, пов'язані з участю в управлінні об'єкта, в якийкладаються капітали [7, с.15].

Реальні інвестиції, в свою чергу, поділяють на матеріальні (речові) та нематеріальні (потенційні). Потенційні інвестиції використовуються для отримання нематеріальних благ. Зокрема вони спрямовуються на підвищення кваліфікації персоналу, проведення науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, отримання товарного знака (марки) і т. п. Матеріальні інвестиції передбачають вкладення, перш за все, в засоби виробництва. Їх, в свою чергу, можна поділити на: стратегічні, базові, поточні і інноваційні

інвестиції. Призначення цих інвестицій та їх роль в нарощуванні виробничого потенціалу різні [9, с.12].

Стратегічні інвестиції спрямовані на створення нових підприємств, нових виробництв або придбання цілісних майнових комплексів в іншій сфері діяльності, в інших регіонах [9, с.12].

Базові інвестиції - на розширення діючих підприємств, створення нових підприємств і виробництв в тій же, що і раніше сфері діяльності, тому ж регіоні [9, с.13].

Поточні інвестиції покликані підтримувати відтворювальний процес і пов'язані з вкладеннями із заміни основних засобів, проведення різних видів капітального ремонту з поповненням запасів матеріальних і оборотних активів.

Інноваційні інвестиції можна поділити на дві групи: інвестиції в модернізацію підприємства, в тому числі в технічне переоснащення відповідно до вимог ринку, і інвестиції щодо забезпечення безпеки в широкому сенсі слова. Йдеться про інвестиції, пов'язані з включенням до складу підприємства технологічних структур, що гарантують безперебійне та ефективне забезпечення виробництва необхідними сировиною, комплектуючими, обслуговуванням технологічного виробництва (ремонт, наладка, розробка технічної документації і т. п) [12, с. 46].

Для кожного з виділених видів, типів інвестицій характерні свої рівні ризику. Так, наприклад, серед матеріальних інвестицій найбільш високий рівень ризику характерний для інвестицій зі створення нових підприємств, виробництв і найменший рівень - для поточних інвестицій.

Залежність між типом інвестицій і рівнем їх ризику визначається можливістю прогнозу стану зовнішньої для інвестора середовища після завершення інвестицій. У нашому випадку створення нових підприємств, нових виробництв, як правило, пов'язане з освоєнням, випуском нових видів продукції (послуг) для ринку. Проте поведінка ринку на перспективу важко передбачити, оскільки воно характеризується високим ступенем невизначеності. У той же час підвищення ефективності існуючого виробництва за допомогою поточних

інвестицій пов'язане з мінімальними небезпеками негативних наслідків для інвесторів [11. с.25].

За періодом інвестування розрізняють короткострокові, середньострокові і довгострокові інвестиції. Всі вкладення, терміном до 1 року відносять до короткострокових інвестицій (зазвичай носять спекулятивний характер), понад рік і до 3 років - до середньостроковим, а інвестиції понад 3 років відносять до довгострокових інвестицій. При обліку на підприємстві застосовують поділ на короткострокові та довгострокові інвестиції.

За характером участі в інвестиціях прийнято виділяти прямі, портфельні (непрямі) та інші інвестиції. Прямі інвестиції (directinvestment) - це інвестиції в дане підприємство, обсяг яких становить не менше 10% акціонерного капіталу цього підприємства. Портфельні інвестиції (portfolioinvestment) - це інвестиції в цінні папери даного підприємства, обсяг яких становить менше 10% акціонерного капіталу. Інші інвестиції (otherinvestment) - інвестиції, не пов'язані з підприємством (вкладення капіталу в ГКО, ОФЗ та ін.). [3, с.25]

За формами власності інвестованого капіталу розподіл відбувається по правовідносинах власності на інвестиції. Відповідно до російського законодавства можна виділити[16. с.5]:

- приватні інвестиції - кошти, вкладення яких здійснюється громадянами і приватними підприємствами;

- державні - кошти, вкладення яких здійснюється державними органами влади і управління, державними унітарними підприємствами за рахунок коштів бюджету, позабюджетних фондів, інших джерел інвестиційних коштів;

- муніципальні - кошти, вкладення яких здійснюється муніципальними органами влади та управління, муніципальними унітарними підприємствами.

Якщо капітал, що інвестується складається з приватних і державних (муніципальних) інвестицій, прийнято визначати їх як змішані інвестиції [14, с.25]

За рівнем прибутковості розрізняють:

- високоприбуткові інвестиції - передбачають вкладення капіталу в

інвестиційні проекти (фінансові інвестиції), очікуваний рівень прибутковості за якими перевищує середню норму прибутку на інвестиційному ринку;

- середньо дохідні інвестиції - передбачають вкладення капіталу в інвестиційні проекти (фінансові інвестиції), очікуваний рівень прибутковості за якими відповідає середній нормі прибутку на інвестиційному ринку;

- низькодохідні інвестиції - передбачають вкладення капіталу в інвестиційні проекти (фінансові інвестиції), очікуваний рівень прибутковості за якими нижче середньої норми прибутку на інвестиційному ринку;

- безприбуткові інвестиції - передбачають вкладення капіталу в інвестиційні проекти, за якими інвестор не очікує отримання доходу; це стосується, перш за все, до проектів соціального, екологічного призначення.

За ризиками розрізняють агресивні, помірковані і консервативні інвестиції. Дана класифікація тісно пов'язана з виділенням відповідних типів інвесторів. Агресивні інвестиції характеризуються високим ступенем ризику. Вони характеризуються високою прибутковістю і низькою ліквідністю. Помірні інвестиції відрізняються середньої (помірного) ступенем ризику при достатній прибутковості і ліквідності вкладень. Консервативні інвестиції представляють собою вкладення зниженого ризику, що характеризуються надійністю і ліквідністю [8, с.25].

З відтворювальної точки зору також важливо виділити валові інвестиції, ре-інноваційні інвестиції та чисті інвестиції.

Валові інвестиції представляють собою всю сукупність інвестицій, спрямованих на відтворення основних засобів і нематеріальних активів за певний період.

Реінноваційні інвестиції характеризують обсяг інвестицій в просте відтворення основних засобів і амортизуються нематеріальних активів за певний період.

Чисті інвестиції характеризують капітал, що інвестується в розширене відтворення основних засобів і нематеріальних активів. Чисті інвестиції утворюються за рахунок зменшення обсягу валових інвестицій на величину ре-

інноваційних інвестицій.

За регіональним джерел залучення капіталу виділяють внутрішні (національні) інвестиції та іноземні інвестиції. Внутрішні інвестиції здійснюються резидентами (юридичними та фізичними особами), іноземні інвестиції - за рахунок нерезидентів (юридичних і фізичних осіб), а також іноземними державами, міжнародними організаціями).

Інвестиційна діяльність - це вкладення інвестицій, або інвестування, і сукупність практичних дій по реалізації інвестицій.

До джерел фінансування інвестиційної діяльності відносяться [17, с.25]:

- власні фінансові ресурси і внутрішньогосподарські резерви інвестора (прибуток, амортизаційні відрахування, грошові накопичення і заощадження громадян і юридичних осіб, кошти, які виплачуються органами страхування у вигляді відшкодування втрат від аварій, стихійних лих, і ін.);

- позикові фінансові кошти інвесторів (банківські та бюджетні кредити, облігаційні позики та інші засоби);

- залучені фінансові кошти інвестора (кошти, одержувані від продажу акцій, пайові та інші внески членів трудових колективів, громадян, юридичних осіб);

- грошові кошти, мобілізовані об'єднаннями (союзами) підприємств у встановленому порядку;

- інвестиційні асигнування з різного видів бюджетів та відповідних позабюджетних фондів;

- іноземні інвестиції

1.2 Інвестиції в основний капітал як основа економічного зростання в Україні

Суттєве значення для економічного зростання і підвищення ефективності виробництва мають реальні інвестиції, в основному представлені капітальними вкладеннями.

Капітальні вкладення - це інвестиції в основний капітал, в тому числі витрати на нове будівництво, розширення, реконструкцію і технічне переозброєння діючих підприємств, придбання машин, обладнання, інструменту, інвентарю, проектно-вишукувальних роботи і ряд інших витрат [18, С.12].

Розрізняють відтворювальну, технологічну, галузеву структуру капітальних вкладень [19, с.19].

Відтворювальна структура - за цією ознакою розрізняють капітальні вкладення на нове будівництво, розширення, реконструкцію і технічне переозброєння діючого виробництва.

Нове будівництво - це комплекс об'єктів основного, допоміжного призначення новостворюваних підприємств та організацій або нових виробництв на нових майданчиках діючих підприємств, які після введення в експлуатацію будуть мати самостійний баланс. До нового будівництва відноситься також будівництво підприємства замість ліквідованого підприємства, експлуатація якого в подальшому визнана недоцільною в силу технічних, економічних або екологічних умов.

Розширення діючих підприємств – це будівництво додаткових цехів, виробництв на діючому підприємстві, а також будівництво нових філій, виробництв, які після введення в експлуатацію не будуть знаходитись на самостійному балансі.

Реконструкція діючих підприємств включає повне або часткове перебудову існуючих цехів та об'єктів основного, підсобного та обслуговуючого призначення (як правило, без розширення наявних будинків і споруд), пов'язане з удосконаленням виробництва, підвищенням його технічного рівня для збільшення виробничих потужностей, поліпшення якості продукції, зміни її номенклатури, а також поліпшення умов праці і умов навколишнього середовища.

Технічне переозброєння – комплекс заходів для підвищення технічного рівня окремих виробництв, цехів на основі впровадження більш досконалої

техніки і технологій, механізації та автоматизації виробництва, заміни застарілого обладнання, а також щодо вдосконалення загальнозаводського господарства та допоміжних служб.

Технологічна структура капітальних вкладень означає виділення витрат на будівельно-монтажні роботи, машини і обладнання, інші витрати (вишукувальні роботи, проектні роботи, утримання дирекції будівельного об'єкта, підготовка кадрів). Чим більшу частку займають витрати на активну частину основних фондів, тим ефективніше технологічна структура.

Галузева структура капітальних вкладень передбачає їх поділ за призначенням споруджуваних об'єктів, наприклад [22, с.14]:

- будівництво об'єктів промислового призначення;
- будівництво об'єктів сільськогосподарського призначення;
- будівництво об'єктів транспорту і зв'язку;
- житлове будівництво;
- будівництво об'єктів соціальної сфери;
- геологорозвідувальні роботи.

Слід виділити об'єкти капітальних вкладень і суб'єкти інвестиційної діяльності, здійснюваної у вигляді капітальних вкладень. Об'єктами капітальних вкладень є різні види реальних активів, за винятком вилучень, встановлених законодавчо. Застосування відтворювального підходу для визначення інвестицій дозволяє говорити про їх двоїстий характер:

- виступають як інвестиційні ресурси, які відображають величину невикористаного для споживання доходу;
- інвестиції представляють собою вкладення (витрати) в об'єкти підприємницької діяльності з метою приросту вартості капіталу [5, с.25].

Розглянуті в ресурсному аспекті інвестиції існують в матеріальній, грошовій формі, а також у формі майнових прав та інших цінностей. По суті, всі вони представляють акумульований з метою накопичення дохід.

З точки зору витрат інвестиції характеризують напрямки вкладень і виступають як об'єкти інвестиційної діяльності. Вони включають [15, с.52]:

- основний капітал;
- оборотний капітал;
- цінні папери і цільові грошові вклади;
- нематеріальні активи.

Інвестиційна діяльність знаходиться у сфері державного регулювання. Вищезгаданий закон визначає, що таке регулювання здійснюється двома шляхами[21, с.45]:

- 1) пряма участь держави в інвестиційній діяльності;
- 2) непряма участь держави в інвестиційній діяльності, через проведення відповідної макроекономічної політики.

Держава виступає своєрідним системо-утворюючим фактором, формуючи нормативну правову базу для всіх учасників інвестиційного процесу. У той же час держава сама є суб'єктом інвестиційної діяльності, вкладаючи бюджетні кошти в пріоритетні проекти, або виділяючи їх на конкурсній основі інвесторам, або надаючи їм різні форми підтримки.

Вибір форм і методів регулювання інвестиційної діяльності багато в чому залежить від стану економіки, що характеризується рівнем інфляції, доходами бюджету, обсягами заощаджень, структурою виробництва, платоспроможним попитом населення та ін.

Виконуючи свої особливі функції, держава гарантує суб'єктам інвестиційної діяльності певні права та захист здійснюваних капітальних вкладень [6, с.25].

РОЗДІЛ 2

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ, СПИРАЮЧИСЬ НА ПОТЕНЦІАЛ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ ТА ОЩАДБАКУ

2.1 Визначення потреби в інвестиціях за різними видами діяльності

Україна інвестиційно-привабливою країною для ведення бізнесу та припливу інвестицій або краще продовжити виведення капіталу і розпродаж активів? Коли настане вигідний момент для інвестування і як його не пропустити? Які нові можливості можуть відкритися для страхових компаній та державних банків в Україні?

У зв'язку з високим рівнем невизначеності в військово-політичній сфері України, складно сьогодні будувати будь-які економічні прогнози і давати рекомендації інвесторам. У той же час, можна звернути увагу «потенційного» інвестора на перспективи, що відкриваються, нереалізовані і приховані інвестиційні можливості.

Перш за все, необхідні реальні дії уряду України щодо поліпшення інвестиційного клімату в країні. У цьому контексті актуальним може стати короткостроковий план уряду щодо поліпшення бізнес клімату та конкретні дії з результатами, які можна донести до міжнародної інвестиційної спільноти. Особливу увагу необхідно також приділити питанням відтоку капіталу і створення умов його репатріації в першу чергу з офшорних центрів.

В Україні існує висока потреба в інвестиціях, наступній таблиці надані потреби в інвестиціях по основних напрямках діяльності (табл. 2.1).

Страхування в економіці ринкового типу виступає, з одного боку, засобом захисту бізнесу і добробуту людей, а з іншого - комерційною діяльністю, що приносить прибуток. Джерела прибутку страховика - це доходи від власне страхової діяльності, від інвестиції тимчасово вільних грошових коштів в об'єкти матеріального виробництва, невиробничої сфери, акції

підприємств, державні цінні папери, банківські депозити та т.д.

Таблиця 2.1

Потреба в інвестиціях по основних напрямках діяльності в Україні

Назва напрямку діяльності	Од. виміру	Потреба в інвестиціях	Фактичний обсяг ринку	Питома вага фактичного обсягу до потреби в інвестиціях, %
Енергетика	млн. долл.США	60000	19300	32,2
Інфраструктура (її будівництво)	–	50000	1600	3,2
АПК, агротех, агроінфраструктура	–	38000	16500	43,4
Машинобудування	–	30000	9400	31,3
Харчовання	–	30000	14200	47,3
Рітейл	–	48300	20000	41,4
Фапмайцевтика та медицина	–	13000	2700	20,8
Фінсектор, фінтех	–	11000	5000	45,4
І Т, аутсорс	–	6000	2500	41,6
ВПК	–	5000	1300	26,0

Якщо проект збитковий - інвестиції можуть бути втрачені. Джерелами тимчасово вільних коштів є - частина статутного капіталу, виражена в грошовій формі, і резерви, створені за рахунок страхових платежів страхувальників. Головна відмінність страхування від інших видів підприємницької діяльності полягає в тому, що в страхуванні клієнт фактично авансує страховика, так як страховий внесок, як плата за страхову послугу, сплачується, як правило, на початку терміну дії договору страхування. В той же час, реалізація послуги з боку страховика може здійснюватися протягом тривалого часу. Резерви - це кошти не страховика, а страхувальника, і повинні розміщуватися в швидко ліквідні активи. Сучасні страхові компанії формують 3 групи резервів: математичні зі страхування життя; технічні по іншим видам страхування; резерви попереджувальних заходів. Математичні резерви - це резерви, для розрахунку яких використовуються математичні бази.

Технічні резерви - ті резерви, які утворюються внаслідок укладення

договорів страхування, крім договорів зі страхування життя.

Концентрація страховиками в своїх руках значних фінансових ресурсів перетворює страхування в найважливіший фактор розвитку економіки шляхом активної інвестиційної політики. Іншими словами, страховики перетворюють пасивні грошові кошти, отримані від різних власників полісів, в активний капітал, що діє на ринку. При довгострокових видах страхування життя кошти страхувальників залишаються незатребуваними роками, а при пенсійному страхуванні - десятиліттями; досягаючи при цьому значних розмірів. Засоби договорів страхування життя, володіючи терміновістю повернення, можуть направлятися в довгострокові інвестиційні програми. По ризикових видах при відсутності страхових подій за договором, а відповідно, і виплат по ньому резерв перетворюється в дохід, який йде на поповнення резерву і частково на поповнення власних коштів. Таким чином, проглядається зв'язок між наданням страхових послуг та інвестиційною діяльністю. Розміри вільних грошових коштів страхових компаній залежать від терміну існування її на страховому ринку, активності в роботі з клієнтурою, грамотності в укладанні договорів та прийнятих превентивних заходів.

Інвестування коштів страхових компаній - це форма диверсифікації страхової справи, яка виражається в розширенні сфери діяльності страховика поза традиційними рамками, в прямій або непрямій участі в підприємствах різних галузей економіки. Тому дослідження інвестиційного потенціалу страхових компаній дуже важливо не тільки для страхових організацій, але і для структур, в які вони вкладають кошти.

Під інвестиційним потенціалом страхових компаній розуміється сукупність тимчасово вільних грошових ресурсів страхової компанії, незалежно від джерел їх утворення, потенційно придатних для здійснення інвестиційних вкладень з метою ефективного використання фінансових ресурсів і забезпечення загальної фінансової стійкості.

Основну частину інвестиційного потенціалу складають страхові резерви, що формуються за рахунок страхових внесків і утворюють страховий фонд, і

дещо менша частина - це власні кошти страховиків. Істотний вплив на зміну інвестиційного потенціалу, що приводить до його зниження, надають виплати, що виконуються страховиком за договорами страхування та іншими зобов'язаннями згідно основної діяльності страховика.

Основною проблемою є кількісна оцінка інвестиційного потенціалу страхових компаній, так як дана категорія є величиною змінною і складається під впливом багатьох чинників. Наприклад, існують великі відмінності між інвестиційним потенціалом страхових компаній, що займаються страхуванням життя, та інвестиційним потенціалом компаній, що спеціалізуються на іншому страхування, ніж страхування життя. У зв'язку з цим пропонується розглянути порівняльну характеристику інвестиційної діяльності по продуктах страхування життя і страхування іншого, ніж страхування життя (таблиця 2.2).

Таблиця 2.2

Порівняльна характеристика інвестиційної діяльності по продуктах страхування життя і страхування іншого, ніж страхування життя[20, с.5]

Порівняльна характеристика	Страхування життя	Інше страхування відмінне від страхування життя
Довгостроковість	Довгостроковий характер	Короткостроковий характер
Дохідність	Необхідно отримання стабільного доходу, так як прибуток від інвестиційної діяльності враховується при визначенні страхової премії	Менші вимоги до прибутковості в порівнянні з ліквідністю вкладень
Ліквідність	Не грає великої ролі, так як потреба в грошових коштах покривається за рахунок узгодження термінів виплат з термінами інвестування	Є найважливішим принципом інвестування активів
Облік інфляційних процесів	Необхідно враховувати інфляцію, так як договори довгострокові	По ризикових видах страхування інфляцію можна не враховувати
Об'єм інвестицій	Значний, постійно збільшується за рахунок капіталізації	Об'єм інвестицій змінний
Узгодження термінів виплат	Термін виплат часто визначено в договорі страхування (страхування на дожиття)	Термін виплати - величина випадкова. необхідно враховувати розподіл збитків протягом року по різних видів страхування

Очевидно, таку категорію, як інвестиційний потенціал, неможливо виміряти одним показником. Тому автором запропоновано систему показників (Рис. 2.1.).

Рис. 2.1. Система статистичних показників інвестиційної політики страхових компаній

В системі статистичних показників інвестиційного потенціалу страхової компанії виділені дві групи показників, що впливають на його формування: прямі і непрямі, і два узагальнюючих показника, що представляють собою відносні величини валового і чистого інвестиційного потенціалу. У свою чергу, прямі показники нами поділені на показники, що визначають і коригувальні розмір інвестиційного потенціалу.

Визначальні показники (розмір страхових резервів і власний капітал

компанії) є головними джерелами формування інвестиційного потенціалу та складають основну його частину в абсолютному вираженні. Коригувальні показники беруть участь у формуванні інвестиційного потенціалу в меншому обсязі, їх внесок в потенціал залежить від сформованих у даний момент економічних умов діяльності страхових компаній. До непрямих показників відносяться показники, які беруть участь у формуванні або коригуванні величини інвестиційного потенціалу, але зміна яких, за певних умов, може впливати на величину інвестиційного потенціалу позитивно або негативно.

Так, наприклад, чим вище рівень життя населення, тим активніше люди звертаються за страховим захистом своїх майнових інтересів і життя, що, в свою чергу, призводить до збільшення страхових премій, і, як наслідок, до збільшення страхових резервів.

Вплив внутрішніх і зовнішніх чинників на інвестиційний потенціал проявляється залежить від видів страхових послуг, щодо адекватності фінансового менеджменту, фінансової стійкості страхової компанії та іншого.

Для кількісної узагальнюючої оцінки сукупності фінансових ресурсів страхової компанії, потенційно придатної для інвестування, пропонується використовувати показники рівня валового і чистого інвестиційного потенціалу страхових компаній.

Рівень валового інвестиційного потенціалу страхових компаній (UBIP) характеризує співвідношення сукупного обсягу фінансових ресурсів, вільних зобов'язань, які страховики можуть використовувати з метою інвестування, і величини активів страхових компаній [24, с.24].

$$U_{вп} = \frac{\sum (SS_i + SR_i)}{\sum A_i} * 100\%$$

Де, SR_i - страхові резерви i -ї страхової компанії, грн.;

SS_i - власні кошти i -ї страхової компанії, грн.;

A_i - активи i -ї страхової компанії, грн.;

n - число страхових компаній.

Рівень чистого інвестиційного потенціалу ($U_{чп}$) страхових компаній

дозволяє виміряти співвідношення сукупного обсягу тимчасово вільних фінансових ресурсів (за винятком дебіторської заборгованості), які страховик може використовувати з метою інвестування, з його активами.

Чим вище значення $U_{\text{чп}}$, тим більшим, інвестиційним потенціалом володіє страхова компанія і тим вище його потенційна інвестиційна активність.

$$U_{\text{чп}} = \frac{\sum (SS_i + SR_i - D_i)}{\sum A_i} * 100\%,$$

де: D_i - розмір дебіторської заборгованості i -ї страхової компанії за договорами страхування, співстрахування та перестрахування, грн.

На основі представлених даних статистичної звітності 10-ти страхових компаній, частина з яких займається страхуванням життя і частина з яких займається іншим страхуванням, розраховано за наданої методикою валовий інвестиційний потенціал цих страхових компаній (табл. 2.3)

Таблиця 2.3

Розрахунок валового інвестиційного потенціалу страхових компаній

України в 2019 р., %

Страхова компанія	Рівень валового інвестиційного потенціалу, %
1. УНІКА	87,56
2. РЗУ УКРАЇНА	79,95
3. АРХ	84,17
4. ІНГО УКРАЇНА	85,71
5. ТАС СГ	92,56
6. АРХ	85,25
7. УСГ & ГЛОБУС	92,60
8. ОРАНТА	90,87
9. ПРОВІДНА	92,25
10. АСКА	73,99

Всі вище зазначені компанії мають рівень валового інвестиційного потенціалу більше 50%, що свідчить про великий їх рівень і високу потенційну інвестиційну активність перелічених СК.

2.2 Формування інвестиційної політики Ощадбанку України

Банківська система є однією з провідних галузей економіки України. Саме тому визначення інвестиційного потенціалу банківської системи України є не менш важливим і актуальним. Виходячи з вище проаналізованих тверджень, доцільно адаптувати ці визначення саме до банківської системи, адже поняття "інвестиційний потенціал банківської системи України" практично не трапляється. Отже, на нашу думку, інвестиційний потенціал банківської системи України — це сукупність наявних у банків власних і залучених ресурсів, їх оптимальна структура.

Складовими, які б дали змогу оцінити інвестиційний потенціал банківської системи є: власний капітал банків (статутний і балансовий капітал), структура залучених ресурсів (важливе значення мають строкові ресурси населення й підприємств), прибуток і структура кредитно-інвестиційного портфеля банків. Саме аналіз динаміки цих показників дає можливість оцінити інвестиційний потенціал вітчизняної банківської системи та визначити ефективність її діяльності й перспективи розвитку [14, С.15].

Ощадбанк (повна назва: Публічне акціонерне товариство «Державний ощадний банк України») — український банк, другий за розмірами активів та найбільший за кількістю відділень серед усіх банків України. Перебуває у державній власності. Саме він має найбільший інвестиційний потенціал, серед усіх банків України.

Після зниження обсягу залучених депозитів у II кварталі 2014 року до 16.2 млрд грн, Ощадбанку вдалось досягти рівня початку 2014 року лише в I кварталі 2016 року. Протягом 2017 року та трьох кварталів 2018 року банк нарощував обсяг залишків на рахунках. Станом на 01.07.2018 року було зафіксовано найбільший показник – 52 млрд грн, із них 32 млрд. грн склали строкові депозити.

Протягом розглянутого періоду приріст залучених валютних депозитів становив 61.67 %. Найнижчий рівень строкових вкладів у Ощадбанку

спостерігався 01.04.2015 р. – 574.5 млн дол. США. З цього часу показник збільшився на 842.6 млн дол. США. та склав 92.00 % від усього обсягу валютних коштів на рахунках в банку. Всього залучено коштів клієнтів: 153.6 млрд. грн в еквіваленті, а це 2 місце в Україні, в т.ч.:

- гривневі кошти фізичних осіб – 51.84 млрд грн – 2 місце;
- валютні кошти фізичних осіб – 1.53 млрд дол. США в еквіваленті – 2 місце;
- кошти юридичних осіб – 56.42 млрд грн в еквіваленті – 2 місце.

Кількість відділень – 2 744 – 1 місце. Протягом останніх трьох років кількість відділень зменшилась на 1803 установи.

На 1 жовтня 2019 року загальний обсяг вкладів склав 161,4 млрд. грн.

Необхідними кроками держави мають стати запровадження чіткої регуляторної політики, розробка законодавчих ініціатив щодо адекватності капіталу, процентних ставок, валютного регулювання, розширення можливості підтримання ліквідності і банків тощо.

При цьому позитивним чинником зростання українського банківського сектору є наявність фінансових ресурсів на внутрішньому ринку. Разом з тим, світова криза дає Україні реальні можливості не тільки подолати негативні кризові явища, а й значно поліпшити свій економічний стан.

За 6 місяців 2019 року приріст коштів клієнтів становив 12,8 млрд.грн. За підсумками I півріччя 2019 року процентний дохід збільшився на 12,9% і становив 2,9 млрд.грн. Чистий комісійний дохід банку порівняно з відповідним періодом минулого року зріс на 30% і становить 1,9 млрд.грн. Банком забезпечено прибуткову діяльність. Прибуток становить 124,9 млн.грн.

ВИСНОВКИ

Проведене дослідження, щодо пошуку інвестиційних резервів всередині країни та спираючись на іноземний досвід, де страхові компанії є одними з основних джерел інвестиційних економічних потреб в країнах з розвинутою ринковою економікою свідчить про досить високий потенціал страхових компаній.

В роботі показані можливості вітчизняних страхових компаній щодо наявності інвестиційного потенціалу, який розрахований за методикою Никулиної Н. Н.

Використана методика по 10-ти страховим компаніям (УНІКА, РЗУ Україна, АРХ, ІНГО УКРАЇНА, ТАС СГ, АРХ, УСГ & ГЛОБУС, ОРАНТА, ПРОВІДНА, АСКА) показала, що обрані страхові компанії мають досить високий інвестиційний потенціал, який розрахунково коливатиметься від 92,60% до 73,99%. Згідно використаної методики якщо потенціал перевищує значення 50%, то страхова компанія вважається спроможною проводити інвестиційну діяльність. Відповідна ситуація спостерігається і в банківській системі, де банки мають досить значні фонди фінансових ресурсів, які можуть приносити їх власникам та банківським установам додатковий дохід. Так, за 9 місяців 2019 р. загальний обсяг вкладів в ощадбанку склав 161,4 млрд. грн., а це майже 6,5 млрд. долл. США. Тобто інноваційний потенціал щодо наявності в Україні фінансових ресурсів спостерігається. Можна констатувати, що проблема в країні не в нестачі фінансових ресурсів, а у відсутності реального механізму їх використання.

Таким чином, необхідним є розробка такого механізму використання наявних грошових коштів, який би забезпечив не тільки їх використання, а і безумовне їх повернення з прибутком до їх власників. Враховуючи досить великі суми наявних ресурсів в країні можна було очікувати ефективний розвиток економіки навіть в умовах світової фінансової кризи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аньшин В. М. Инвестиционный анализ : учеб. пособ. / В. М. Аньшин. – Дело. 2000. – 280 с.
2. Бакаев Л. О. Математичні методи моделювання інвестиційної діяльності / Кількісні методи в управлінні інвестиціями : навч. посіб. / Л. О. Бакаев. – К. : КНЕУ, 2000. – 142 с.
3. Балацький О. Ф. Управління інвестиціями : навч. посіб. / Балацький О. Ф., Теліженко О. М., Соколов М. О. – [2-ге вид., перероб. і доп.]. – Суми : ВТД «Університетська книга», – 2004. – 232 с.
4. Бланк І. О. Інвестиційний менеджмент : підруч. / І. О. Бланк. Н. М. Гуляева ; за заг. ред. А. А. Мазаракі. – К. : Київ. нац. торг.- екон. унт, 2003. – 398 с.
5. Борщ Л. М. Інвестування: теорія та практика : навч. посібн. / Л. М. Борщ, С. В. Герасимова. – вид. 2-ге, [перероб. та доп.]. – К. : Вид-во «Знання», 2007. – 685 с.
6. Бочаров В. В. Инвестиционный менеджмент : учеб. пособ. / В. В. Бочаров. – СПб. : Питер, 2000. – 160 с.
7. Верба В. А. Проектний аналіз : [навч. метод. посібник для самост. вивч. дисц.] / Верба В. А., Гребешкова О. М., Востяков О. В. – К. : КНЕУ, 2002. – 297 с.
8. Вінник О. М. Інвестиційне право: навч. посіб. / О. М. Вінник. – К.: Атіка, 2001 – 264 с.
9. Вітлінський В. В. Аналіз моделювання та управління інвестиційним ризиком / В. В. Вітлінський, П. І. Верченко. – К. : КНЕУ. – 2000. – 292 с.
10. Вовчак О. Д. Інвестування : навч. посіб. / О. Д. Вовчак. – Л. : Новий Світ-2000, 2008. – 544 с.
11. Воробьев Ю. Н. Инвестирование : учеб. пособ. / Ю. Н. Воробьев, Е. И. Воробьева. – 2004. – 340 с.

12. Гайдуцький П. Інфраструктура інвестиційного розвитку / [Гайдуцький П., Каліцька В., Каракай Ю., Грамотнее В.]. – К. : Міленіум, 2003. – 218 с.
13. Галянтич М. К. Господарське право України : [підруч. для студ. вищ. навч. закл.] / [М. К. Галянтич, С. М. Грудницька та ін.]. – К. : – МАУП, 2005. – 424 с.
14. Гойко А. Ф. Методи оцінки ефективності інвестицій та пріоритетні напрями їх реалізації / А. Ф. Гойко. – К. : ВІРА-Р, 1999. – 320 с.
15. Господарський кодекс України: від 16.01.2003 р. №436-ІУ // Відомості Верховної Ради. – 2003. – № 18. – ст. 19-20, 21-22. – Режим доступу: rada.gov.ua.
16. Грідасов В. М. Інвестування : навч. посіб. / Грідасов В. М., Кривченко С. В., Ісаєва О. Є. – К. : ЦУЛ, 2004. – 164 с.
17. Гуткевич С. А. Инвестиционная привлекательность аграрного сектора экономики : [моногр.] / С. А. Гуткевич. – К. : Изд-во Европ. ун-та. 2003. – 252 с.
18. Гуткевич С. О. Інвестування: теорія і практика : [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів] / С. О. Гуткевич. – К. : Видавництво Європейського університету. – 2006. – 234 с.
19. Данілов О. Д. Інвестування : навч. посіб. / Данілов О. Д., Івашина Г. М., Чумаченко О. Г. – К. : Комп'ютерпрес. 2001. – 364 с.
20. Ткаченко Н.В. Інвестиційна діяльність страхових компаній: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.04.01 "Фінанси, грошовий обіг і кредит" / Н. В. Ткаченко; НАН України; Ін-т економіч. прогнозув. – К., 2004. – 20 с.
21. Кузьменко О.Г. Інвестиційна діяльність страхових компаній / Кузьменко О.Г. // Фінансовий простір. – 2013. – №3(11). – С.159-163
22. Огорокова О.А. Зарубежный опыт инвестиционной деятельности страховых компаний / Огорокова О.А. // Вестник Адыгейского государственного университета. Серия 5: Экономика. – 2012. – №1. – С.145-155.
23. Небилиця О. Оцінка інвестиційної стратегії страхової компанії / Небилиця О. // Економіст. – 2001. – №3. – С. 48-49.

24. Никулина Н. Н. Зарубежный опыт инвестиционной политики страховых организаций / Никулина Н. Н. // Страховое дело. – 2007. – №11. – С. 25–29.

25. Сударикова И. А. Страховой сектор экономики как источник инвестиций / И.А. Сударикова // Культура народов Причерноморья. – 2013. – № 260. – С. 328–332

26. Луців Б.Л. Інвестиційний потенціал банківської системи України [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://library.if.ua/articles/article-34/>.